

OKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA ARKADAŞ İLİŞKİLERİ

7-10 Yaş Grubu Özellikleri: Bu dönem, gelişim sürecinde "son çocukluk" ya da "okul çağı çocukluğu" olarak adlandırılan döneme denk düşmektedir. Çocuk 6-7 yaşlarında ilkokul 1. sınıfa başlar.1. sınıfla beraber ilk dönem çocukluk sona erer, görevlerin daha netleştiği, sosyal ilişkilerin daha önemsendiği, normların, performans ve rekabetin belirgin bir şekilde ortaya çıktığı bir dönemin içine girer. Okul çağı, çocuğun aile yuvasından çıkıp dış dünyaya açıldığı, toplumsal çevreye iyice karıştığı çağdır.

Çocuğun artık ince motor gelişimi, sözcük haznesi, kendini sözel olarak ifade etmesi, zaman, sayı kavramları gibi zihinsel yetilerinde belirgin bir gelişim dikkati çekmektedir. Düşüncelerinde somuttan soyuta doğru gelişme başlamış, hayaller ve gerçekler birbirinden ayırdedilebilir hale gelmiştir. Fiziksel olarak büyüyüp gelişen ve daha becerikli olan çocuğun sosyal açıdan da hızla geliştiği görülmektedir. Öğretmen ve akran grubunun kabulü, beğenisi onun için çok önemlidir. Süperegonun gelişimi yani anne baba kurallarının içselleşmesi bu dönemde belli bir ivme kazanmış, dolayısıyla sosyal ortamlardaki kurallara uyum ve gerçeğe uygun davranışların artması da buna paralel olarak gelişme göstermiştir.

Yine öğretmenin beğenisi ve öğretileri anne babanıninkilerin önüne geçmiştir. Çocuğun, evde ders çalışırken anne babasının yeni bir şey öğretmesine tahammül göstermemesi sıklıkla karşılaşılan bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü her şeyi bilen tek kişi artık öğretmenidir.

Bu dönemde cinsel meraklar daha durgun ve örtülü bir döneme girer. Oyun çağındaki gibi cinselliğe ilişkin sorgulamalar görülmez. O yüzden bu döneme seksüel gelişim açısından "gizil dönem" denir.

Akran ilişkilerinde görünen tablo: Bu dönemde akran ilişkilerinde görülen en tipik özelliklerden biri, kızların ve erkeklerin kendi aralarında gruplaşarak oynamasıdır. Oğlanlar daha fazla yarışmaya dönük takım oyunlarına yönelirler. Kendi aralarında çeteler kurar, üstünlük yarışına girerler. Bu yaş çocukları için becerilerini göstermek, üstünlük kazanmak son derece önemlidir.

Kız çocuklar da kendi aralarında gruplar kurar, aksiyon oyunları ile olmasa da yine sıraların paylaşıldığı, diğer gruplarla rekabetin yaşandığı sosyal etkileşimler yaşarlar.

Bu dönemde arkadaşlık çok önem kazanır. Hem arkadaşlık kurmak, kabul edilmek isterler, hem de beceri ve üstünlükleri ile sıvrılmak ister, rekabete girerler. Dolayısıyla sık sık çatışmalar ve küslükler yaşarlar.

Oğlanlar kızları zayıf ve şımarık bulur, onları kızdırmaktan zevk alırlar. Kızlar da oğlanları terbiyesiz ve kaba bulur, aralarına almak istemezler. Karşılıklı olarak gruplaşarak birbirlerini kızdırır, eşyalarını alıp kaçarlar. Öte yandan "Ali Zeynep'i seviyor" türünde söylemler de sık sık görülür. İki cinsin karşılıklı olarak birbirine olan ilgisi ve merakı, kılık değiştirmiş, başkalaşmış olsa da devam etmekte, bu söylemler onları bir yandan kızdırırken bir yandan da eğlendirmekte, hoşlarına gitmektedir.

Bu dönemdeki sağlıklı gelişimin ön hazırlayıcıları: Bir gelişim dönemini, önceki dönemlerden bağımsız şekilde ele almak mümkün değildir. Gelişim bir bütündür, çocuğun duygu ve davranışların şekillenmesi erken dönemlerde yaşadığı deneyimlerle birebir ilişkilidir.

Okul çağı akran ilişkileri "bağımsızlaşmak, hazları erteleyebilmek, bekleyebilmek, sorumluluk almak, kurallara uymak, paylaşabilmek, kırıklıkları tolere edebilmek, kendi duygularını ve karşındakilerin duygularını anlayabilmek" gibi kavramların optimal düzeyde gelişimi çerçevesinde rahat geçebilir.

Erken dönemde aile içinde yaşadıkları tecrübeler, okul çağında akran ilişkileri kurabilme, sürdürebilme, sorun çözme becerilerinin ve çatışmaları tolere edebilme güçlerinin de belirleyicisidir.

“

Erken dönemden itibaren aile içinde; güven ve sevgi ortamında büyüyen bağımsızlaşma, ayrışma çabaları desteklenen güç savaşına girilmeden temel alışkanlıkları kazandırılan cinsel meraklarından dolayı utandırılmayan, gelişimine uygun bilgiler verilen aile içi belirli yasa ve kurallara yaşına uygun bir şekilde uyması desteklenen, sevgi adına aşırı korunmayıp büyümesine yardım edilen, dozunda sorumluluk almasına, sorun çözmesine destek olunan akranları ile deneyim ortamı sağlanan yaşına uygun olarak yoksunlukları, çatışmaları tolere edebilmesine izin verilen duygu ifadesine fırsat verilen uygun pekiştirenlerle davranışları pekiştirilen çocuklar akran ilişkilerinde ciddi sorunlar yaşamayacaklardır.”

Kuşkusuz ki bu dönemde çocukların yaşadıkları tüm etkileşimler, çatışmalar onlar için çok öğretici ve önemli deneyimler olup, onların büyümelerine, olgunlaşmalarına ve gelecekteki sosyal ilişkilerine daha donanımlı hale gelmelerine imkan verecektir.

Akranlarla yaşanan zorluklarla ilgili olarak aile ve öğretmenlere düşen görevler:

Akran ilişkilerinde yaşanan tüm deneyimlerin çocuklar için çok öğretici olup onların büyümesine yardımcı olmasının yanında, bazen yetişkinin destek ve yardımını gerekli kılmaktadır.

Aileler çocuğun akran ilişkilerine en büyük desteği; ona arkadaşlarıyla mümkün olduğu kadar bol deneyim imkanı sağlayarak verebilirler. Bir iki arkadaşı hafta sonları eve davet etmek, ya da beraber dışarıdaki bir etkinliğe götürmek, çocukların arkadaş bağlarını güçlendirecektir. Çünkü okul dışında birlikte yaşananlar "ortak hatıra" olarak konuşulacak, çocukları birbirine yakınlaştıracaktır.

Onu evinde ağırlayan, oyuncaklarını paylaşan çocuk, bir ev sahibi sorumluluğu yaşayarak, paylaşmanın, büyümenin tadına varacaktır. Bu davetlerin mümkün olduğu kadar birbiri ile anlaşabilecek ve az sayıda çocukla yapılması uygun olacaktır. Yine akranları ile yaşadıkları sorunlarda verilecek en büyük destek; öncelikle onlara güvenmek ve alanlarına fazla müdahale etmeden alternatif çözümler bulmalarına yardımcı olmaktır. Arkadaşları ile yaşadığı ve çözümleyemediği bir sorunu getirdiğinde yapılabilecek hatalar; çocuğun kızdığı çocuğu haklı çıkartacak bir tavır göstermek ya da kaygılanarak aşırı korumacı bir tutum sergilemektir. Böyle bir durumda sakın ,ama ilgili bir tavırla önce onun duygusunu anlayıp

tanımlamak en iyisidir, "çok kırgınsın, kırılmışsın ya da üzölmüşsün.. seni anlıyorum.. "gibi... Unutulmamalıdır ki kendi duyguları anlaşılabilen çocuğun başkalarının duygularını anlayabilmesi de kolaylaşacaktır. Duygular tanımlandıktan sonra ise yaşadığı sorunla ilgili alternatif çözümler üretmesi desteklenebilir, bu noktada çocuk eğer çözüm üretmiyorsa kendi çocukluk deneyimlerinden örnekler verilerek destek olunabilir.

Okulda da akran ilişkilerinin, paylaşma ve işbirliğinin geliştirilmesi, ayrıca arkadaş ilişkilerinde yetersiz kalan çocuklara destek verilmesine yönelik bazı çalışmalar yapılabilir. Bu amaç doğrultusunda ikili, üçlü gruplar oluşturarak, paylaşım ve işbirliği ile yapacakları küçük görev ve sorumluluklar ilişkileri-bağları geliştirecektir. Özellikle sınıfta izole edilen ya da başka açılardan arkadaş ilişkilerinde yetersiz kalan çocukların var olan beceri ve yeteneklerini, yapabildiği şeyleri ön plana çıkartarak arkadaşları arasında itibar kazanmasına yardım etmek çocuğa kendini iyi hissettirecek, akran ilişkilerini teşvik edecektir.

Özel Sultan Fatih İlkokulu

Rehberlik Birimi